

Svi smo mi odgovorni

Zdravi grad djeluje u Rijeci od 1990. godine. Njegove su aktivnosti sve do 1995. uglavnom bile ograničene posljedicama rata i ekonomske krize u Hrvatskoj, pa stoga usmjerene prvenstveno zbrinjavanju izbjeglih i prognanih te pomaganju socijalno najpotrebitijih.

Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb Grada Rijeke pokrenuo je 1995. godine izradu Gradske slike zdravlja i Gradskog plana za zdravlje. Za izradu ovih dokumenata korištena je metoda Brze procjene zdravstvenih potreba stanovnika (RAP). Na prijedlog projektnog tima odabrano je sedamdesetak panelista, predstavnika gradske uprave, značajnih institucija s područja grada te samih građana koji su napisali esej na temu zdravlja u Rijeci. Na radnom sastanku održanom krajem lipnja 1996. godine sudionicima su predočeni najzanimljiviji i najčešći odgovori iz njihovih eseja, statistički pokazatelji zdravlja u gradu te fotografije snimljene na temelju njihovih odgovora na pitanja što umanjuje, a što daje ljepotu življenja u Rijeci. Prisutni su prvo pojedinačno, a zatim u malim grupama odabrali tri, po njihovu mišljenju, najznačajnija problema. Poštujući odabir malih grupa, formirana je zajednička lista od pet prioriteta područja budućeg rada projekta »Rijeka – zdravi grad«: održivi razvitak, unapređenje zaštite okoliša, podrška osobama s invaliditetom, kvaliteta života starih, te unapređenje zdravlja djece i mladih.

Godine 2003. radi potrebe procjene postignuća projekta »Rijeka – zdravi grad«, provedena je analiza procesa promjene u periodu 1996. – 2003. godina. Za potrebe evaluacije korištena su tri izvora informacija: (a) 14 kvantitativnih pokazatelja zdravlja definiranih RAP-om, (b) zapažanja sudionika projekta (kako »veterana« iz 1996. tako i »svježih snaga« iz 2003. godine prikupljena metodom rada u focus grupama, (c) analiza programskih dokumenata i odluka gradske uprave.

Rezultati evaluacije su pokazali da kvantitativni pokazatelji zdravlja i kvalitete života u gradu Rijeci reflektiraju više demografsku, ekonomsku i epidemiološku tranziciju koju prolaze i druge urbane sredine u RH, nego što govore o učincima projekta zdravi grad. Tek analiza zapažanja sudionika u projektu markirala je ključna područja u kojima se vidi promjena. To su:

- učešće zajednice u odlučivanju i suradnja među sektorima: »Projekt je od postavljenih ciljeva zadovoljio u svim osnovnim zahtjevima: neposredni korisnici u lokalnoj zajednici su ga kreirali i u njemu sudjelovali... Kroz zajedničko planiranje i aktivnosti ostvarena je suradnja među interesnim grupama građana koje se organizacijom zajedničkih akcija međusobno nadopunjuju.«

Ima li razlike između »zdravih« i »nezdravih« gradova?

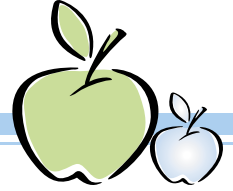
Ima i to u:

- osviještenosti građana da rade za sebe i svoj grad
- postojanju entuzijasta koji su spremni zajedno nešto učiniti (dati svoje vrijeme i znanje) za dobro sebe, drugih i zajednice
- unutar gradske uprave – postojanju svijesti o potrebi uvođenja promjena
- boljem uočavanju problema zajednice
- uvažavanju mišljenja nevladinih udruga i sugestija građana u procesu utvrđivanja potreba, određivanju prioriteta i definiranju pravca razvoja
- postojanju jake formalne, ali i neformalne suradnje s građanskom inicijativom, institucijama i zainteresiranim pojedincima
- postojanje jasnog političkog određenja poglavarstva u odnosu na zdravlje
- provedbi procjene potreba i odabiru prioriteta, koordiniranom djelovanju na ostvarivanju ciljeva utvrđenih planom za poboljšanje zdravlja (dobro su definirani problemi zajednice i radi se na njihovom rješavanju)
- sinhroniziranosti programa rada gradskih odjela – koji uvažavaju holistički pristup zdravlju građana
- većoj brizi o zdravlju građana – veće izdvajanje od zakonom propisanih obaveza
- osiguravanju financijskih sredstava za programe promicanja zdravlja u zajednici
- bržem prepoznavanju te kvalitetnijem rješavanju problema – boljem učinku za manju cijenu
- vođenju računa o potrebama svih svojih građana (djece, mladih, starih, invalida, nezaposlenih, siromašnih, beskućnika...)
- ravnopravnosti ulaganja u socijalni i ekonomski razvoj zajednice
- vođenju brige o očuvanju prirodnih resursa
- posvećivanju brige duševnom zdravlju građana
- postojanju spremnosti na učenje od drugih i pomoć drugima u onom što radimo dobro
- postojanju potrebe za okupljanjem i suradnjom na projektima od zajedničkog interesa
- ulaganju zajedničkog napora u razvoj prakse, tehnologije i menadžmenta zdravlja
- postojanju redovitog izvještavanja o rezultatima i javnost djelovanja (sve infor-

- širenje građanske svijesti: »Vrijednost projekta je u postavljanju odgovornosti pojedinca da sve što radi ima posljedicu, i da je kao pojedinac odgovoran za posljedicu... Građani su osviješteni da je ono što danas činimo, dobro za njihovu djecu... Kroz rad u projektu je izrasla svijest o ponosu da je to naš grad i da sam ja odgovoran za moj grad... Podizanje svijesti građana je zadovoljavajuće (odnos prema invalidima i starijima), uspjeli smo postići međugeneracijsko druženje u lokalnoj zajednici, tj. povezivanje naših najstarijih i najmlađih sugrađana, u

svijesti ljudi iznikla je potreba očuvanja prirodne sredine (voda, zrak, zbrinjavanje opasnog otpada)... Postignuća rada tematskih grupa, kao i sam projekt odupiru se trendu vremena »radi samo ono što se isplati«, bez obzira na posljedice»,

- realizirane aktivnosti (čak više od očekivanog): »Ostvarene su akcije od uklanjanja arhitektonskih barijera, obilježavanja parkirališnih mjesta za invalide, spuštavanja telefonskih govornica... Najviše se učinilo na pomoći starijim osobama i osobama s invaliditetom, formirano je Gradsko vijeće

mladih Zdravi grad, jača interes mladih za aktivno sudjelovanje ne samo u projektu, već i u civilnom društvu... Dodatna je vrijednost projekta izuzetno dobro prihvaćena kontinuirana akcija »Most generacija« koja ima najveću vrijednost u povezivanju, socijaliziranju i smanjivanju izolacije starijih preko aktivnosti s djecom iz osnovnih škola i udruga... Ostvarena je afirmacija grada Rijeke kao sredine koja odskaka po nizu naprednih rješenja na unapređenju zdravlja različitih segmenata populacije...«

Analiza programskih dokumenata pokazala je:

- pozitivno opredjeljenje gradske uprave u odnosu na zdravlje (Smjernice za rad Poglavarstva Grada Rijeke). U smjernicama Poglavarstva Grada Rijeke za 2004. godinu značajan se prostor daje analizi i ocjeni ekonomskog i socijalnog okruženja, te socijalnoj slici grada. Raspodjela prihoda prema odluci grada Rijeke (dakle ne zbog zakonskih propisa nego kao vlastita gradska, dodatna obaveza) određuje da će »minimalno 5 posto ukupnih izvornih prihoda proračuna biti dodijeljeno socijalnom programu.«

- postojanje široke baze projekta »Rijeka – zdravi grad«: uključeno je više od 80 organizacija (odjela gradske uprave, institucija, javnih društava, kompanija), kroz programe za prioriteta područja financijski se podržava rad 310 udruga.

- postojanje velikog broja »proizvoda« pro-

jekta »Rijeka – zdravi grad«: 24 publikacije (od čega dvije knjige), 26 grupa akcija koje se kontinuirano provode, 28 projekata programa u skladu s odabranim prioritetima i 22 istraživanja.

Kvalitativnim metodama korištenim u evaluacijskom procesu preciznije su (nego kroz kvantitativne pokazatelje) naznačene promjene, njihov učinak i značenje za Rijeku. Prikupljeni pokazatelji promjena predstavljeni su javnosti na Konsenzus konferenciji održanoj 18. lipnja 2003. u Poglavarstvu Grada Rijeke. Pedesetak okupljenih sudionika, predstavnika aktualne politike, struke i

građanske inicijative zaključilo je da je »prva etapa projekta – fokusiranje – učinjena.« Prioriteti su prepoznati i ostaju isti.

Postignuća projekta »Rijeka – zdravi grad« visoko su vrednovana kako nacionalno tako i međunarodno. Prepoznati rezultati bili su podloga za prihvaćanje Rijeke kao dezinigranog projektnog grada u IV. fazu projekta »Zdravi grad« Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije.

Dr. sc. Selma Šogorić, nacionalna koordinatorica Hrvatske mreže zdravih gradova
ssogoric@snz.hr

Svojim dolaskom na rad u gradsku upravu Grada Rijeke prije više od osam godina, prvi sam se put susreo s projektom »Zdravi gradovi«. U početku kao koordinator, a posljednjih pet godina kao gradonačelnik jednoga od tri najveća grada u Republici Hrvatskoj, aktivno sam poticao i podržavao sve postavljene ciljeve pokreta »Zdravi gradovi«.

Međutim, sve deklaracije i ciljevi koje pojedini projekti promoviraju nisu dovoljni ako ih se ne pokuša implementirati u programe rada i aktivnosti lokalne samouprave.

Kako je Grad Rijeka već svojim konstituiranjem 1993. godine promovirao svoj socijalni program, na nama je bilo da ga kroz sve naredne godine proširimo i poboljšamo kako bi pridonijeli smanjivanju nejednakosti i siromaštva s kojim su se susreli naši sugrađani tijekom Domovinskoga rata, ali i u svim poratnim godinama. Planiranju razvoja grada prišli smo uvažavajući ciljeve koje postavlja projekt, pa smo već 1998. godine zatražili pristup Europskoj mreži zdravih gradova.

Za pristupanje III. fazi Europske mreže zdravih gradova utvrdili smo međusektorski tim, odredili koordinatora, postavili voditelja projektnog ureda i riješili financijsku i tehničku pomoć projektu.

Na inicijativu same gradske uprave te

Mr. sc. Vojko Obersnel
Gradonačelnik Grada Rijeke

ostalog javnog i civilnog sektora, razvili smo čitav niz projekata koji se bave pitanjima ovisnosti kod djece i mladeži, unapređenjem kvalitete življenja starijih osoba, nasilja nad djecom i nasilja u obitelji, rada s osobama s posebnim potrebama, do projekata koji potiču održivi razvitak i ekologiju, te projekta Gradskog vijeća učenika – Zdravi grad, koje čine učenici srednjih i osnovnih škola, a koji djeluju kao parlament mladih.

Mjera uspješnosti projekta »Rijeka – zdravi grad« jest prihvaćanje politike zdravlja kao jednog od strateških projekata Grada. Još pred više od pet godina Gradsko vijeće Grada Rijeke uvrstilo je taj projekt među svoje prioritete i on je svake godine sastavni dio Smjernica za rad Poglavarstva i Gradskog vijeća.

O opredijeljenosti Grada Rijeke za principe zdravlja za sve, govori i podatak da je Rijeka 2002. godine bila domaćin poslovnog sastan-

ka Europske mreže zdravih gradova na kojem je sudjelovalo dvjestotinjak predstavnika iz 50 europskih gradova i 25 nacionalnih mreža. Na susretu u Rijeci donijeta je tzv. Riječka deklaracija o ulasku projekta u IV. fazu.

Krajem 2003. godine Rijeci je na konferenciji Zdravih gradova u Belfastu dodijeljena diploma za aktivno sudjelovanje i vrijedan doprinos u mreži Zdravih gradova na starom kontinentu.

Očekujemo da će Grad Rijeka ispuniti i nove zahtjeve IV. faze projekta do 2007. godine – zdravo starenje, procjena utjecaja na zdravlje i zdravo urbano planiranje. Moram priznati da su ciljevi postavljeni vrlo ambiciozno, ali vjerujem da ih možemo uspješno realizirati.

I ovom prilikom moram istaknuti da bez obzira na svu našu dobru volju da radimo na dobrobit građana, kako na planu unapređenja zdravlja, tako i socijalne skrbi, nisam zadovoljan razinom ovlasti koju ima lokalna samouprava. Stoga ću se, kao i do sada, zalagati za maksimalnu razinu decentralizacije ovih sustava, jer problemi zdravlja i svega što je s tim povezano, rješavaju se najbolje tamo gdje nastaju, a to je na lokalnoj razini.

I neka to bude moja poruka u povodu Dana zdravih gradova Republike Hrvatske!